

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ

Анотація. Стаття розглядає питання інвестиційного процесу, як одного з основних критеріїв визначення та покращення конкурентоспроможності галузей народного господарства, зокрема галузей сільського господарства. Досліджено теоретичну сутність інвестицій та інвестиційної привабливості для покращення конкурентоспроможності галузі. Визначено принципи здійснення інвестиційного процесу для України.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний процес, капітал, конкурентоспроможність, галузь.

Annotation. The article examines the question of investment process, as one of basic criteria of determination and improvement of competitiveness of industries of national economy, namely industries of agriculture. Explored theoretical essence of investments and investment attractiveness for the improvement of competitiveness of industry. Certainly principles of realization of investment process for Ukraine.

Key words: investment, investment process, capital, competitive, industry.

Вступ. В умовах тривалих кризових явищ в економіці України великого значення набувають заходи не тільки щодо їхнього подолання, а й створення сприятливого середовища для суб'єктів внутрішнього ринку країни в майбутньому. Оскільки через негаразди сьогодення переваги національних суб'єктів у перспективі в практичному розумінні не враховуються, необхідним видається створення умов для динамізму та поступового зростання продуктивності національного господарства. Підвищення добробуту нації на основі високого рівня конкурентоспроможності є не тільки основною метою уряду, а й загальнонаціональним завданням, до вирішення якого мають бути залучені всі верстви українського суспільства.

Без відповідного впливу держави інвестиційна діяльність протікає в'яло і в багатьох випадках неефективно, що й відбувається нині в сільському господарстві України. У зв'язку з цим актуального значення набуває розробка і впровадження дієвого механізму стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, пошуку форм, методів і джерел залучення інвестицій, системне використання інвестиційних потоків на відновлення і вдосконалення матеріально-технічної бази, технології та організації виробництва продукції як ключових заходів у поживленні економіки та конкурентоспроможності галузі в цілому.

Проблемам державного регулювання, формування і реалізації інвестиційної політики, становлення економічного механізму інвестиційної діяльності в сільському господарстві України присвячені наукові праці багатьох учених-економістів, зокрема К.С.Берестового, О.Г.Бобрової, О.А.Бондаренка, О.П.Бондарчука, С.О.Гуткевич, О.М.Дуфенюк, М.І.Киселя, В.В.Ковальова, М.Ю.Коденської, Г.П.Лайко, О.М.Могильного, Г.М.Підлісецького, Г.В.Сєніної, А.В.Чупіса, В.С.Шебаніна та ін. Дослідження проблеми конкурентоспроможності постійно проводилося у розвинутих країнах. Теоретичним надбанням є наукові праці економістів-дослідників різних часів. Світові результати дослідження проблеми конкурентоспроможності неможливо автоматично і в повному обсязі впровадити у вітчизняну економіку, оскільки мають місце різні умови і рівні її розвитку. Україна перебуває на етапі становлення ринкової економіки, і тому вивчення проблеми конкурентоспроможності знаходиться в зародковому стані. Перші результати дослідження цієї проблематики оприлюднені в наукових роботах вітчизняних економістів-дослідників: В.Г.Андрійчука, П.І.Гайдучького, З.С.Кадюка, М.Й.Маліка, В.Я.Месель-Веселяка, О.С.Онищенко, Б.Й.Пасхавера, П.Т.Саблука, А.М.Стельмашука, В.М.Трегобчука, О.М.Шпичака та інших. Питання інвестиційної діяльності та проблеми

конкурентоспроможності розглядалися в багатьох наукових працях, однак праксеологічні проблеми поліпшення інвестиційно-інноваційної і техніко-технологічної діяльності підприємств та конкурентоспроможності галузі ще не мають остаточного вирішення.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування й практично-методичне вивчення макроекономічного сприяння та формування інструментів організаційно-економічного механізму інвестування як одного з основних критеріїв визначення та покращення конкурентоспроможності галузей народного господарства, а саме: галузей сільського господарства. Завданням дослідження є розгляд залучення інвестицій в основний капітал для визначення ступеня конкурентоспроможності галузей економіки України.

Результати. В основі інвестиційних процесів лежить: інвестиційна діяльність (вкладання коштів, інвестування, а також сукупна діяльність по вкладанню грошових засобів та інших цінностей в інвестиційні проекти і забезпечення віддачі вкладень); інвестиційна політика (складова частина економічної політики, що проводиться державою і підприємствами у вигляді встановлення структури і масштабів інвестицій, спрямованих на їх використання, джерел отримання з урахуванням необхідності оновлення основних засобів і підвищення їх технічного рівня); інвестиційна співпраця (вид міжнародних економічних відносин, метою яких є раціональний розподіл ресурсів, досягнення державами більш високих результатів в економіці за рахунок переваг участі в міжнародному поділі праці, оновленні технологічної структури виробництва тощо); інвестиційний менеджмент (управління інвестиціями в конкретну галузь економіки чи в розвинені компанії, підприємства).

Головна мета інвестиційного процесу – це вкладення капіталу в найбільш привабливі об'єкти з метою одержання максимального прибутку чи досягнення соціального ефекту. Однак необхідно враховувати, що, незважаючи на важливість, фінансова сторона інвестиційного процесу – це тільки частина економічної проблеми. Інвестиційний процес варто розуміти як нерозривну єдність фінансових, трудових, матеріально-технічних та інноваційних ресурсів, які в повній мірі впливають на конкурентоспроможність продукції, підприємства та галузі [2].

У процесі вивчення проблеми інвестування досліджуються пов'язані з цим економічні категорії, що характеризують інвестиційний процес: суб'єкти й об'єкти інвестування, форми та джерела інвестицій, ринкові відносини, інфраструктура, пріоритети, ефективність, прибуток.

За критеріями привабливості та пріоритетності галузей економіки України виділяють такі: стратегічні галузі, що забезпечують життєдіяльність держави – енергетика, транспорт, машинобудування, наука; пріоритетні галузі економіки, що забезпечують продовольчу безпеку держави – сільське господарство, харчова промисловість, торгівля; галузі інфраструктури – виробнича та соціальна інфраструктура [1].

Інвестиційний процес – це складна економічна категорія, яка характеризує соціально-економічний стан держави та дозволяє моделювати її майбутнє. Суб'єкти інвестиційного процесу вступають у різні суспільні відносини, які мають також і міжгалузевий характер. Добробут і динамічність розвитку нації залежить від обсягу та спрямованості інвестицій, досягнення рівня їх прибутковості, а відповідно інвестиційної привабливості секторів економіки [3].

Для матеріально-технічного забезпечення галузей народного господарства, пожвавлення розвитку галузей економіки потрібні значні обсяги інвестицій. Рівень інвестування в основний капітал за останні роки поступово збільшується (рис. 1), в 2006 році порівняно з 1999 роком він збільшився в 7,14 раза.

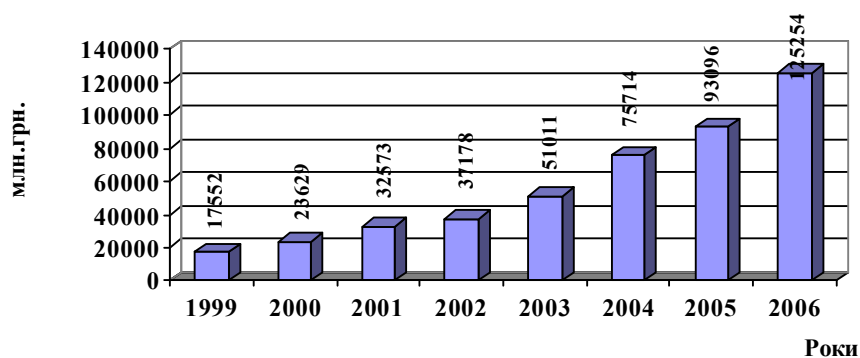

Рис.1. Інвестиції в основний капітал в Україні за 1999–2006 роки

Так, кожен рік відсоток порівняно з попереднім динамічно збільшується і найбільшого показника досяг у 2003 та 2004 роках, а потім відбулось незначне зменшення, що було зумовлено політичною нестабільністю в Україні, хоча в загальній масі це не відзначилось.

Для більш повної картини залучення інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності використаємо таблицю 1. Дані вказують, що найбільші капітальні вкладення припадають на промисловість; так, відсоток від загальної кількості становить 37,2% у 2004 році, а в 2006 році – 35,8%; транспорт та зв'язок – 19,8% у 2004 році, а в 2006 році – 16,2%; торгівлю – 7,0% у 2004 році, а у 2006 році – 9,3%; будівництво – 6,2% у 2004 році, а у 2006 році – 5,0%; сільське господарство – 4,5% у 2004 році, а в 2006 році – 5,8%. Постає необхідність у покращенні конкурентоспроможності сільського господарства для збільшення інвестиційної привабливості. Більш докладний аналіз конкурентоспроможності галузі за інвестиційною привабливістю наведено рис.2, де характеризується динаміка галузевої структури інвестицій. Дані вказують, що стрімкий ріст інвестицій має місце в торгівлі та промисловості, в транспорті відбувається зниження, сільське господарство знаходиться на п'ятому місці серед виділених галузей.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності за 2004–2006 роки

	Освоєно інвестицій в основний капітал, тис. грн.		
	2004	2005	2006
Усього	75714387	93096104	125253672
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	3380624	5015707	7309123
Рибне господарство	38530	27035	55130

Веретинський О.А. Інвестиційний механізм як фактор забезпечення конкурентоспроможності галузі

Оптова та роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	5322467	7613995	30113379
Готелі та ресторани	1073926	1508210	1969994
Транспорт і зв'язок	15015286	16887496	4300771
Фінансова діяльність	1245088	1963923	3655273
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	11238243	15333963	9891038

Державне управління	1155716	792628	282063
Освіта	953055	870215	1008768
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1472229	1296509	1053595
Колективні, громадські та особисті послуги	1953805	1826294	1163402

Аграрний сектор посідає важливе місце в економіці України, тут виробляється 11–15% валової продукції, 12–16% доданої вартості, однак на галузь припадає лише 3,7–5,0% усіх інвестицій в економіку країни. Сільське господарство України разом з іншими складовими АПК забезпечує близько 30% валового внутрішнього продукту, зайнятість майже третини працюючого населення, виробництво 95% товарів масового вжитку, утримання сільської поселенської мережі з 15 млн. жителів, а отже, потребує такої державної політики і підтримки, яка б забезпечила привабливість для інвесторів, мотивацію для здібного “молодого” агроменеджменту, сприятливі умови життя та достойну оплату праці сільських жителів. Досить привабливою, особливо для іноземних інвесторів, залишається харчова промисловість, прямі іноземні інвестиції в яку в останні роки становлять 1123,7 млн. доларів США (або 13,5% від усіх інвестицій в економіку України).

Набагато менш привабливим щодо здійснення інвестицій є сільське господарство, сума прямих іноземних інвестицій в яке складає 219,9 млн. грн. (2,6% загального обсягу іноземних інвестицій). Найбільшими інвесторами української економіки залишаються США (13,8% загального обсягу), Кіпр (12,4%), Сполучене Королівство (10,7%), Німеччина (7,6%), Нідерланди (6,6%), Російська Федерація (5,5%) [1].

Висновки. Найбільше значення для забезпечення інвестиційної привабливості має виконання державою як суб'єкта управління багатьох об'єктивно необхідних і належних тільки їй функцій. Особливо це важливо в умовах переходу до ринкової системи господарювання, коли реформуються відносини і форми власності, відбувається реорганізація всіх галузей економіки, у тому числі й агропромислового комплексу.

Інвестиційний процес у державі з ринковою економікою має виходити з додержання таких принципів: 1) об'єктивна необхідність визнання довго- і середньотермінових циклів інвестиційної активності; 2) взаємодія локальних, галузевих, регіональних і народногосподарських циклів інвестиційної активності; 3) формування ринкових важелів в інвестиційній сфері одночасно з аналогічними процесами в інших галузях народного господарства; 4) логічність і цілісність інвестиційного циклу; 5) спадкоємність у реалізації конкретних заходів, пріоритетність спрямування коштів для реалізації інвестиційного процесу. Усі ці напрями інвестиційної діяльності в Україні вже зараз починають розвиватися в умовах формування ринкового механізму. Тому трансформація інвестиційного механізму на мікрорівні, наприклад у сільське господарство, повинна проводитися в межах макроекономічної стабілізації.

Зазначимо, що у зв'язку з непривабливим інвестиційним кліматом в сучасній Україні управління інвестиційними процесами в Україні є надзвичайно складним, бо інвестиційна діяльність в умовах кризи є слабкою; інвестиційна політика – нестабільною, що пов'язано із законодавчою базою, податковою політикою тощо; інвестиційна співпраця – назріваючою, а інвестиційний менеджмент – інерційним.

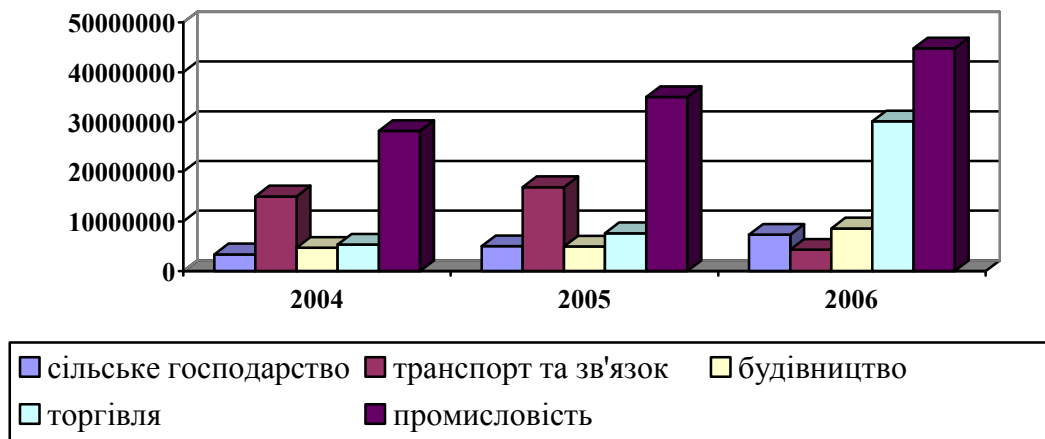

Рис.2. Галузева структура інвестицій в Україні за 2004–2006 роки

Формування управління інвестиційними процесами, його зміцнення, розгортання і подальший розвиток слід починати з кардинального поліпшення інвестиційного клімату, тобто з суттєвого підвищення інвестиційної аттрактивності (привабливості) території України в цілому, що залежить від якнайшвидшого забезпечення стабільності законодавчої бази, покращання податкової політики шляхом зниження податків і зменшення мит, посилення боротьби зі злочинністю та із зменшенням обмеження на приватну власність для іноземців. Крім того, необхідно враховувати регіональні особливості і відмінності в інвестиційній привабливості.

1. Гуткевич С.О. Формування інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки // 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК. Автореф. дис.... доктора екон. наук. – Київ, 2004.
2. Фатхудинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: ИНФРА – М., 2000. – 312 с.
3. Фатхутдинов Р.А. Стратегическая конкурентоспособность: Учебник. – М.: ЗАО Изд-во “Экономика”, 2005. – 504 с.